

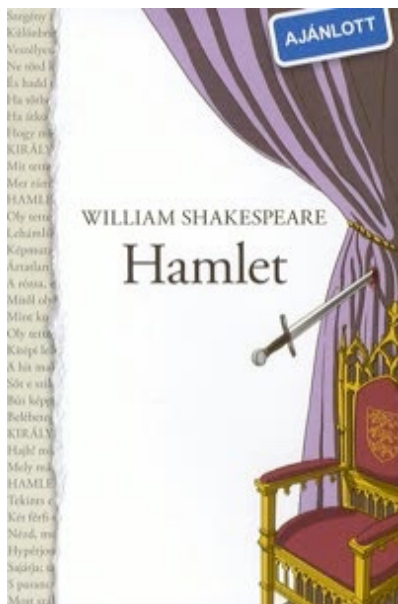
KÖZÖS
OLVASMÁNYOK
10. ÉVFOLYAM

IDENTITÁS

SHAKESPEARE: HAMLET

Az előadás középpontjában a család áll. Az az anya, és fiú, aki különböző módon gyászol, üdvözöl egy új világot, rendszert, ami gyarlóbb, és kuszább lett, mint az előző.

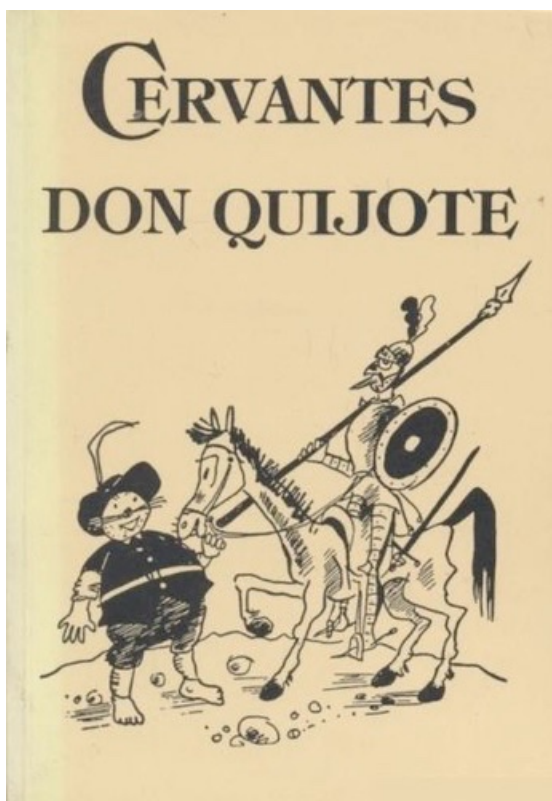
A főhős vívódik az általa vélt igazság és a valóság között. Nyomozásba kezd apja halálával kapcsolatosan, a Szellem megjelenésnek köszönhetően. Azt gondolnánk, hogy egy háborodott elme szüleménye mindez, ám a jó barát Horatio éppúgy részese a múlt feltűnésének, mint maga Hamlet.

Az igazságnak súlyos következményei vannak, ha azt korábban megmásítani szándékoztak néhányan. Így történik ez ebben a drámában is. Tragédiák sorozata, gyilkosságok sora figyelmeztet arra, ha az ember bármely rendszere – egyéni, családi, társadalmi, – megbomlik, nem tudja kézben tartani sorsát, bukik vétkes és ártatlan egyaránt.

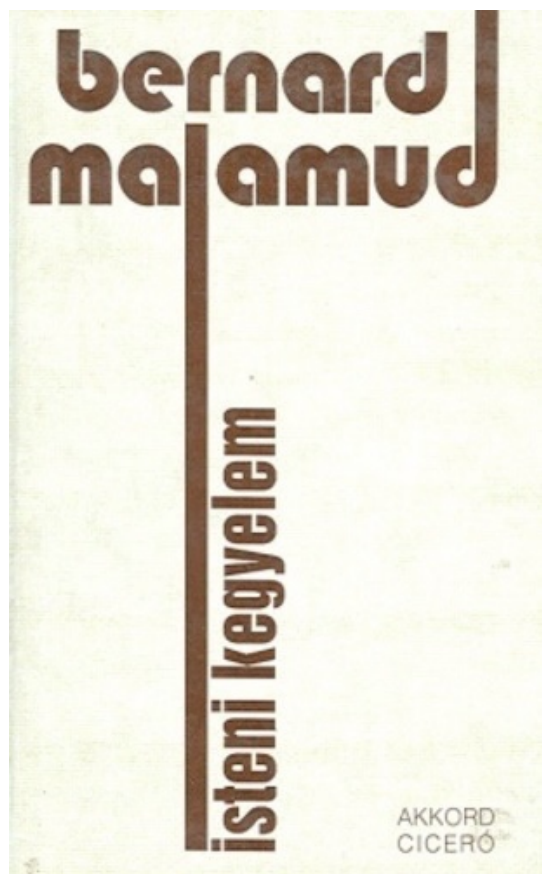
CERVANTES: DON QUIJOTE

Cervantes műve a modern regénynek nemcsak őse, hanem -mai értelemben- első klasszikusa is. Gazdag körképén ott virul a kaland középkori bűvölete, a valóságos külső világ összegezés magaslatára emelkedett mozgalmassága, de már a lélek mélyei, belső világunk azelőtt figyelemre sem méltatott tájai is fölsejlenek rajta. Sokrétű remekmű, az értelmezésnek négy évszázad óta szinte kiapadhatatlan forrása. A korszerűtlen eszményeket kergető és magasztos kudarcra ítélt Búsképű lovagnak és a valóság diadalát parlagiságával együtt megjelenítő, tenyeres-talpas csatlósának történetében örök-emberi értelmet is kap a XVI-XVII. századi spanyolság nemzeti önvizsgálata: egy történelmi korforduló válságában minden idők emberi magatartásának két alapváltozatát tárja elénk.

BERNARD MALAMUD: ISTENI KEGYELEM

Egy termonukleáris világháború következtében elpusztul az emberiség, csak egy kis trópusi sziget marad meg, s rajta néhány majom meg Calvin Cohn, a paleológus, aki épp a tengerfenéken búvárkodott, amikor a katasztrófa bekövetkezett. Az egyik majom segítségével, aki németes akcentussal ugyan, de beszélni is tud, Cohn új Robinsonként, makacsul nekilát, hogy újra felépítse a világot. Tanítani kezdi a majmokat, megpróbálja egy „emberi” társadalom egymásért felelős tagjaivá nevelni őket, sőt, egy új faj létrehozásával is kísérletezik. Az új társadalom azonban nem sokkal jobb, mint a régi. Kitér az irigykedés, a féltékenység, az ellenségeskedés, a majmok gyilkolni kezdik egymást.

**SZEMFÉNYVESZTÉS,
MANIPULÁCIÓ**

MOLIÈRE: TARTUFFE

A Tartuffe-ben, a képmutatók zsarnoki uralmának e pompás torzképében minden idők egyik legnagyobb komikus remekművét tiszteli az egész művelt világ. A korabeli francia udvarban annyian gúnyolva érezték magukat, hogy betiltatták az uralkodóval a bemutatót.

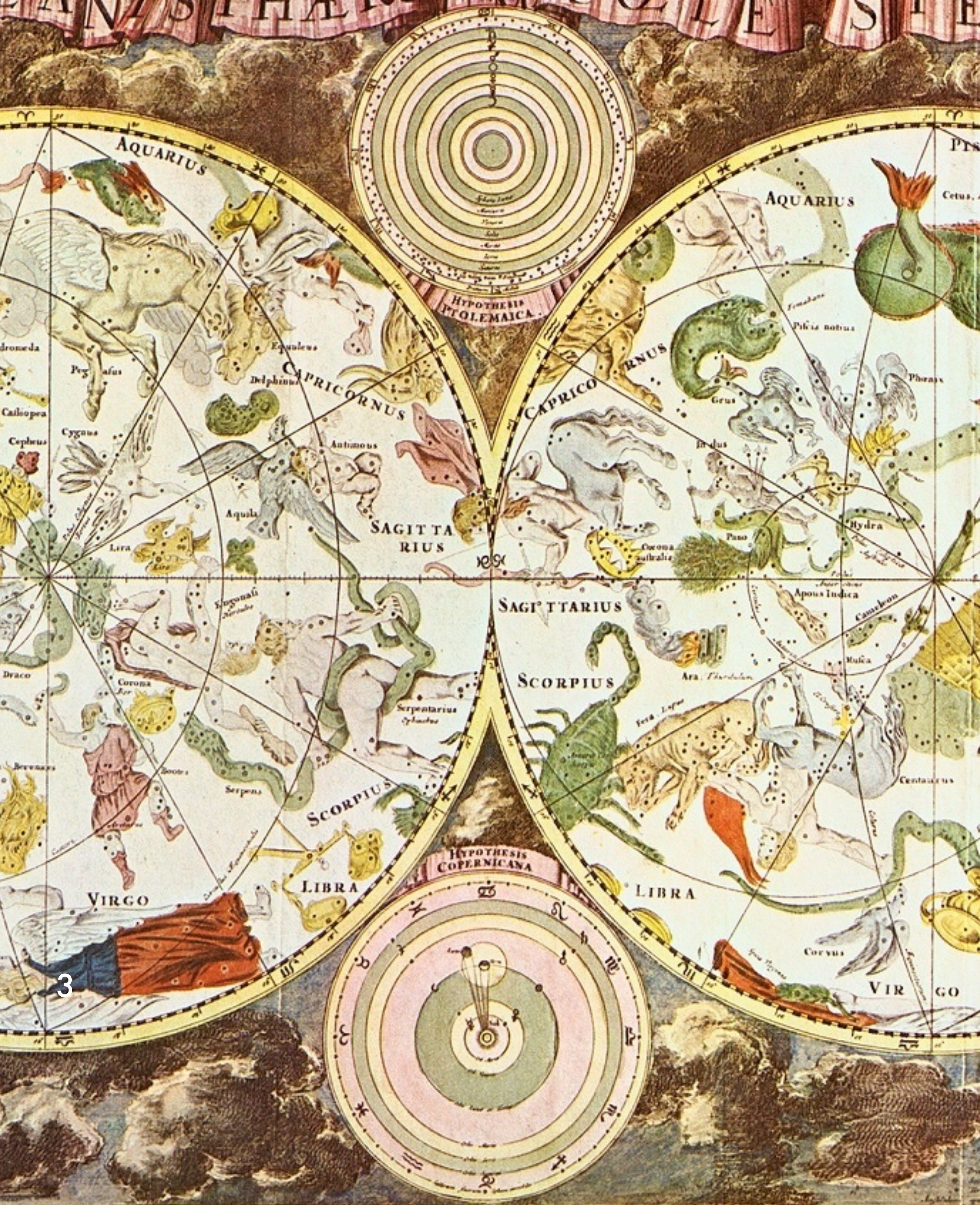

THOMAS MANN: MARIO ÉS A VARÁZSLÓ

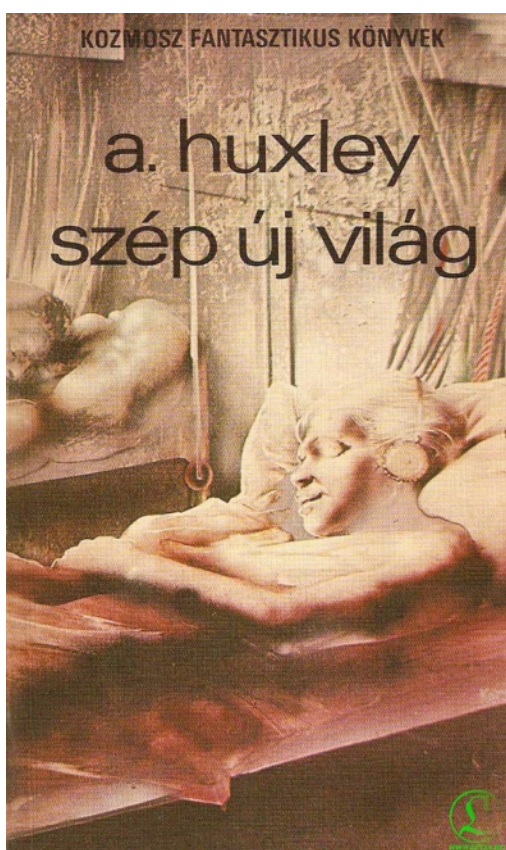
Furcsa, torz, gonoszarcú emberke érkezik egy olasz városkába. Cipolla, a bűvész, a varázsló. Démoni tekintetével, gúnyosan sértő hangjával és suhogó korbácsának erejével hatalmába keríti egész közönségét, fellobbantja a nemtelen szenvedélyeket, derék, tisztos polgárok, feddhetetlen életű asszonyok, marionett figurákként rángatják tagjaikat, miközben arcukat megdermeszti a rémület. A fasizmus, ez a szadista szörny végzi itt fertelmes bűvészmutatványait, az hozza fel a mélyből az emberben rejtőző állati ösztönöket. De Thomas Mann nemcsak azért írta meg 1930-ban ezt a remekművét, hogy az emberiség, a humanista erkölcs nevében tiltakozzék az emberhez méltatlan világ ellen, hanem azért is, hogy megmutassa: a világon mindenütt vannak Mariók, akik tiszták és beszennyezhetetlenek, akik a maguk egészséges erejével végül mégis ellenállnak és elpusztítják a gyűlölt varázslót.

3

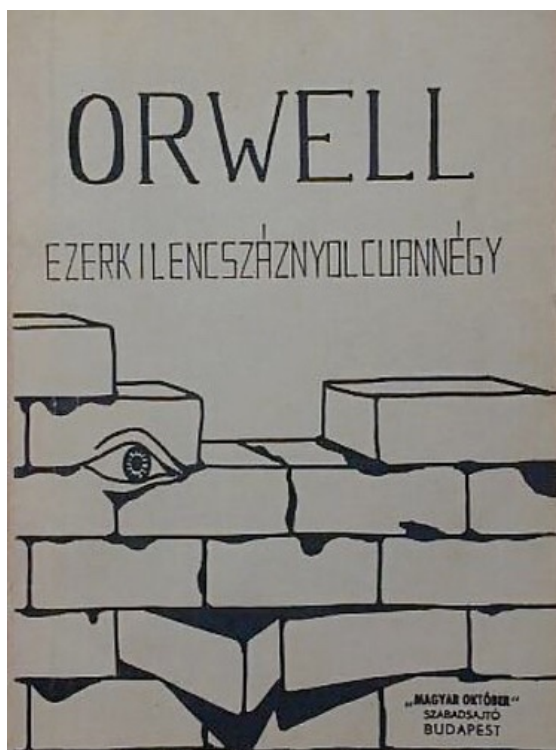
ALDOUS HUXLEY: SZÉP ÚJ VILÁG

Századunk egyik legjelentősebb angol regényírója, Aldous Huxley (1894-1963) 1932-ben jelentette meg a Szép új világot, azt a művet, amely mindmáig bestseller maradt, s meg-megújuló viták bizonyítják mondandója frissességét, kritikája, figyelmeztetése érvényességét. A hírneves angol családból származó, filozófusként és esszéistaként is kiváló Huxley minden művében merészen kísérletező, intellektuális alkotó; a Szép új világ antiutópiája a Morus és Swift nyomán haladó keserű társadalmi kritikát a tudományos-fantasztikus irodalom eszközeivel adja elő. Huxley ironikus és pesszimista látomása az un. fogyasztói társadalom jövőjéről ma is elgondolkodtató, hiszen a könyv megjelenése óta eltelt fél évszázad alatt sok tudományos és fiktív elem valósággá vált, ami a harmincas években még tiszta science fiction volt. Az író az elgépiesedett, manipulált és elembertelenedett modern világba csöppent, Shakespeare-t olvasgató Vadember szemével láttatja ezt a korántsem egyértelműen „szép új világot”. A regény hosszú évtizedek után Szinnai Tivadar fordításának felhasználásával most jelenik meg újra magyar nyelven, új fordításban.

GEORGE ORWELL: 1984

A történelmi rémképet illetően érvényes-e, érvényes maradt-e Orwell regénye? Nem, ha megkönnyebbülten nyugtázzhatjuk, hogy az a totalitárius diktatúra, amely az 1984-ben megjelenik, a regény megírása óta nem valósult meg a valóságos történelemben, és a kommentár fogalmazása közben nincs jele – kopogjuk le, persze – , hogy a közeljövőben bármelyik nagyhatalom megvalósítani kívánná. Igen, ha a tegnapi történelem némely államalakzatára gondolunk. Nem a náci Németországra, nem a sztálini Szovjetunióra, hanem időben közelebbi képződményekre: Enver Hodzsa Albániájára, Pol Pot Kambodzsájára. Hogy jelen idejű államképződményeket a diplomáciai illem okából ne említsünk. Röviden elmerengve ennyit mondhatunk ma az 1984 történetfilozófiai érvényességéről. És a regény? Ünnepezték és kiátkozták a hidegháború hosszú éveit során. A sorompótól balra ezért, a sorompótól jobbra azért. Jelképpé és jelszóvá lett. Sorompó arra kell, hogy két oldalán ugyanazt a szöveget kétféleképpen lehessen érteni és értelmezni. Regény azonban nem arra való, hogy jelkép és jelszó legyen. Regény arra való, hogy olvassák, hogy szabadon olvasható legyen.